

Brieven aan S. Vestdijk 1935-1942 en een polemiëk over rijm en ritme 1935-1951

Deze uitgave verschijnt als deel 45 van *Achter het Boek*, de reeks wetenschappelijke bronnenpublicaties van het Literatuurmuseum.

Eerder verschenen:

- 42 Hendrik de Vries & Constant van Wessem, *Brieven 1919-1952*. Bezorgd, ingeleid en van aantekeningen voorzien door Jan van der Vegt.
- 43 Hendrik de Vries & J. Slauerhoff, *Brieven 1923-1932*. Bezorgd, ingeleid en van aantekeningen voorzien door Jan van der Vegt.
- 44 Hendrik de Vries, *Brieven aan H. Marsman, Roel Houwink en Arthur Lehning 1922-1939*. Bezorgd, ingeleid en van aantekeningen voorzien door Sjoerd van Faassen.

HENDRIK DE VRIES

**Brieven aan S. Vestdijk 1935-1942
en een polemiëk over rijm en ritme tussen
S. Vestdijk en Hendrik de Vries, 1935-1951**

Bezorgd, ingeleid en van aantekeningen voorzien door
JAN VAN DER VEGT

Hilversum
Verloren
2019

Deze uitgave werd financieel mogelijk gemaakt door een subsidie van de Stichting Hendrik de Vries-Riek van der Zee te Groningen.

Op het omslag: rechts, Hendrik de Vries, ca. 1935 (foto Steenmeyer; collectie Literatuurmuseum); links, S. Vestdijk, 1939 (foto Emiel van Moerkerken; Collectie Literatuurmuseum)

De originelen van alle illustraties in de tekst bevinden zich in de collectie van het Literatuurmuseum.

ISBN 978 90 8704 780 1
ISSN 0084 5892

© 2019 Literatuurmuseum, Den Haag en Jan van der Vegt (samenstelling en inleiding), de rechthebbenden van de desbetreffende auteurs
Uitgeverij Verloren
Torenlaan 25
1211 JA Hilversum
www.verloren.nl

Achter het Boek
Redactieadres: Prins Willem-Alexanderhof 5, 2595 BE Den Haag,
070-3339666, info@literatuurmuseum.nl; www.literatuurmuseum.nl

Omslagontwerp: Robert Koopman, Hilversum
Typografie: Rombus, Hilversum

No part of this book may be reproduced in any form without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

Inleiding		7
Brieven en polemieken		
Deel I	Brieven aan S. Vestdijk 1 tot 4, 1935	53
Deel II	Polemiek over rijm en ritme in <i>Forum</i> 1935	63
Deel III	Brieven aan S. Vestdijk 5 en 6, 1937	71
Deel IV	Een door J. Greshoff uitgelokte voortzetting van de polemiek in 1937 en 1941	79
Deel V	Brieven aan S. Vestdijk 7 en 8, 1941–1942	89
Deel VI	Voortgezette polemiek over rijm en ritme in <i>Podium</i> 1951	95
Bijlage	Klein vademecum over rijm en ritme	111
Verantwoording		115
Geraadpleegde literatuur en bronnen		119
Register		122

Inleiding

1

Met een opmerkelijke volzin opende dichter en kunstenaar Hendrik de Vries op 30 januari 1935 zijn correspondentie met prozaïst en dichter Simon Vestdijk: 'Ik veroorloof mij hiermee, ongevraagd, mijn gemoed uit te storten door U te schrijven hoe voortreffelijk ik Uw roman *Terug tot Ina Damman vind.*' En De Vries, die Vestdijks werk van het begin af gevolgd heeft, karakteriseert vervolgens niet alleen dit romandebuut uit het najaar van 1934 als 'iets dat mij op de een of andere wijze persoonlijk aanging', maar betreft dit ook op Vestdijks gedichten en het verhaal *De oubliette*. Dat laatste, een geschiedenis over een onderaardse kerker waarin gevangenen aan een gruwelijk lot worden overgelaten, had hij in 1933 'verslonden', toen het als een afzonderlijk 'schrift' van het tijdschrift *De Vrije Bladen* was verschenen.

Hendrik de Vries (1896-1989) en Simon Vestdijk (1898-1971) hadden elkaar nooit ontmoet en kenden elkaar alleen uit hun publicaties, voornamelijk in literaire tijdschriften. De Vries had een paar kleine bundels bij verschillende uitgevers laten verschijnen: in 1920 *De nacht*, vervolgens *Vlamrood* (1922), *Lofzangen* (1923) en *Silenen* (1928). *Stormfakkels* was in 1932 uitgekomen als aflevering van het tijdschrift *De Vrije Bladen*, net als de novelle van Vestdijk in de volgende jaargang.

Vestdijk heeft de publicaties van De Vries in *De Vrije Bladen* en in *Forum* stellig onder ogen gehad. In *Forum* hadden in 1932 in de eerste jaargang vier reeksen thematisch geordende copla's gestaan, Spaanse volksliedjes door hem verneerlandst;¹ ze zouden later in 1935 deel uitmaken van de omvangrijke bundel *Coplas*. Van Vestdijk was nog maar één dichtbundel verschenen: *Berijmd palet* (1933) maar die woog in omvang op tegen de reeks dunne bundeltjes van De Vries. Deze had, zo blijkt uit zijn brief, *Berijmd palet* gelezen.

Er was twee jaar eerder wel een curieuze ontmoeting op papier geweest. De Vries had in januari 1933 in de polemische rubriek *Panopticum* van *Forum* een satirische en berijmde reactie gepubliceerd op de felle aanvallen die Charles Edgar (Eddy) du Perron op Dirk Coster en anderen deed. 'Nagekomen opdrachten te plakken in E. du Perron's "Uren met Dirk Coster"' luidde de titel.² Daarin was Vestdijks naam gevallen, die De Vries had laten rijmen op 'pestlijk'. Du Perron, geamuseerd door deze reactie in dichtvorm, antwoordde op rijm

en Vestdijk reageerde zelfs in sonnetvorm, met gespeelde verontwaardiging om het hatelijke dubbelrijm. In een dupliek maakte De Vries het goed met een 'Troostwoord', een vers dat begon met: 'Beschouw, o Vestdijk, 't grif erkende misbruik / Uws Naams als gril van 't ongenadig noodlot', en dat eindigde met: 'Zo wijt het aan het rijm: des duivels visfuk.'³ Met wederzijdse spot leek het drietal elkaars gevoel voor humor af te tasten. Ter Braak, die er als 'Menno ter Afbraak' in figureert, vond het 'maar zeer matig aardig'.⁴

Het berijmde steekspel had wederzijdse waardering opgeleverd en als De Vries zich in zijn eerste brief aan Vestdijk emotioneel bewonderend blootgeeft, had dit de aanzet kunnen zijn tot een literaire vriendschap. Hij lijkt met zijn openhartigheid zelfs naar zoiets te solliciteren, maar er is geen enkele aanwijzing dat ze elkaar in volgende jaren zelfs maar ontmoet hebben. Eén praktische reden voor dat laatste ligt voor de hand: de afstand tussen Den Haag waar Vestdijk toen woonde en Groningen waar De Vries in een ambtelijke functie zijn dagelijkse bezigheden had, liet zich niet zo vlot overbruggen als tegenwoordig, en je belde niet even op. Bovendien zat De Vries niet ruim in zijn vrije tijd.

De briefwisseling was te schaars om de correspondenten als vanzelf nader tot elkaar te laten komen: uit een periode van zeven jaar zijn slechts acht brieven van Hendrik de Vries aan Vestdijk overgeleverd, en zijn aandeel is niet bewaard is gebleven. En hoewel De Vries niet karig was met bijzonderheden over zijn werk en het ontstaan ervan, leerden ze elkaar uit zo weinig brieven niet beter kennen. De correspondentie komt daardoor niet los van een gebruikelijke wederzijdse beleefdheid, al trachtte De Vries die te doorbreken met 'Collega' of 'Confrater' in de aanhef, waar Vestdijk kennelijk niet op inging. Dat paste in de gewoonten van die tijd, waarin men formeel bleef in de correspondentie met iemand die men nog nooit ontmoet had.

De omgang van De Vries met Vestdijk onderscheidt zich hierdoor van die met de andere literaire generatiegenoten met wie hij in correspondentie raakte, zoals J. Slauerhoff, het vriendenduo Roel Houwink en H. Marsman, en de wat oudere Constant van Wessem. Ze mist de vertrouwelijkheid die de briefwisseling met Van Wessem op den duur kreeg, de vriendschap en niet mindere vertrouwelijkheid die er al gauw met Slauerhoff ontstond en de poëtische geestdrift van de brieven aan Marsman en diens kompaan.⁵ Overigens bleven dit eveneens epistolaire vriendschappen met weinig persoonlijke ontmoetingen, al werd er getutoyeerd en was 'Beste' doorgaans de aanhef en niet het 'Zeer geachte' dat steeds boven de brieven aan Vestdijk staat.

Het vermoeden dringt zich op dat er dieper liggende redenen waren voor de afstandelijkheid die er bleef tussen Vestdijk en De Vries, ondanks het grote respect voor elkaars werk waarvan de brieven van De Vries en de kritieken van Vestdijk getuigen. Hield Vestdijk de boot af?

Dat er meer brieven van Hendrik de Vries zijn geweest, is niet aannemelijk. Vestdijk bewaarde deze brieven ook omdat hij voldoende in psychologie en grafologie geïnteresseerd was om geboeid te zijn door het ongewone, kalligrafische handschrift. Hooguit zijn een paar kattenbelletjes weggegooid. De acht brieven zijn niet uit een aaneensluitende periode. Vier ervan zijn uit 1935; dan zijn er nog twee brieven uit 1937 en twee uit de oorlogsjaren 1941 en 1942. De aanhef van de eerste brief van De Vries in 1937 spreekt van een 'hervatten' van de correspondentie, wat er niet op wijst dat er tussentijds brieven gewisseld zijn.

Vestdijks aandeel in de correspondentie zal niet omvangrijk zijn geweest: misschien drie antwoordbrieven in 1935, in elk geval (dat blijkt uit brief 6) twee brieven in 1937, en in 1941 die waarmee hij de briefwisseling hervat. Of hij op de wat ongeïnspireerde brief van De Vries uit 1942 geantwoord heeft, is de vraag. Zes, misschien zeven brieven.

Waarom of waardoor deze brieven van Vestdijk verloren zijn gegaan, daarover valt alleen maar te speculeren. Er is evenmin veel bewaard gebleven van de brieven die De Vries in de jaren voor 1945 van andere literaire vrienden en relaties kreeg, terwijl zijn brieven meestal zorgvuldig bewaard werden. De Vries was al geen voorbeeldig beheerder van eigen archief en in de chaotische periode voor en na de bevrijding van Groningen in april 1945 moeten veel papieren weggeraakt zijn. En De Vries heeft tijdens de oorlogsjaren, net als vele anderen in het land, brieven vernietigd uit vrees voor huiszoekingen door de Duitse politie. De Vries, die een psychische onevenwichtigheid van zijn ouders had geërfd, kende bovendien depressieve vlagen waarin hij papieren verscheurde, bij wijze van plaatsvervangende zelfvernietiging. Van Slauerhoff zijn, door een gelukkig toeval, nog enkele brieven behouden gebleven,⁶ van Marsman vrijwel niets. Het is dus niet zo vreemd dat Vestdijks brieven niet zijn overgeleverd. Maar doordat De Vries consciëntieus deze brieven beantwoordde, schemert Vestdijks aandeel in de correspondentie als op een palimpsest door de brieven van De Vries heen.

De spaarzaamheid aan brieven kan mede veroorzaakt zijn door de publieke gedachteswisseling over poëtische zaken die de correspondentie afwisselde. Niet alleen beantwoordde Hendrik de Vries doorgaans de brieven die hij kreeg, zo nodig met uitvoerige argumenten, want hij was een onvermoeibaar polemist. Strijdbaar met het woord, al dan niet berijmd, ging hij er niet aan voorbij als iets hem niet aanstond, als hij iets anders zag of beter wist.

Zo ontspoon zich in 1935 tussen hem en Vestdijk in *Forum* een polemiek over versleer. Die werd afgebroken, want *Forum* verscheen in december 1935 voor het laatst. Dichter en criticus Jan Greshoff, in 1933 redacteur geworden van het literaire tijdschrift *Groot Nederland*, probeerde twee jaar na de opheffing van *Forum* Vestdijk en De Vries zo ver te krijgen dat ze hun dispuut voortzetten in

zijn blad; tevergeefs, maar wat dit opleverde werd jaren later wel gepubliceerd. En in 1951, als de briefwisseling al jaren stil ligt, komt deze poëtische polemiek opnieuw tot leven in het tijdschrift *Podium*. Afgezien van enkele opmerkingen achteraf, is het steekspel over rijm en ritme in de jaren dertig buiten de correspondentie gebleven. Het is niet ondenkbaar dat het remmend heeft gewerkt. Alleen een vriendschappelijke en vertrouwelijke briefwisseling was naast deze publieke toernooien vanzelfsprekend geweest.

2

Hendrik de Vries woonde in 1935 in Groningen nog bij zijn ouders in, op het adres Korreweg 114.⁷ Zijn vader, Dr. Wobbe de Vries, een dialectonderzoeker en polyglot, was twaalf jaar eerder om psychische redenen afgekeurd als leraar Nederlands aan het Stedelijk Gymnasium. Moeder Frouwktje Opten, een volle nicht van haar echtgenoot, leed aan een ernstige vorm van manische depressiviteit (thans bipolaire stoornis genoemd). Het echtpaar had drie zoons, van wie Hendrik, geboren op 17 augustus 1896, de middelste was. De twee broers waren eveneens ongetrouwd gebleven en woonden elders in de stad bij een tante. Rendert, de oudste, zou in 1950 overlijden, Herman in 1978. In brief 7 noemt De Vries het gezin waaruit hij voortkwam ‘een hyperemotionele familie’ en laat hij doorschemeren dat hij een verband ziet met het ‘volle-neef-en-nicht-huwelijk’ van zijn ouders. In de toen nog dorpse stad Groningen werd dit gezin als zonderling beschouwd. Ook Hendrik kende de afwisseling van manische en depressieve stemmingen, maar hij wist de manische kant tot motor van zijn creativiteit te maken.

Hij zat na de lagere school nog twee jaar in de eerste klas van de hbs (hogere burgerschool) maar bleek ongeschikt voor dit onderwijs. Voor wiskunde noch voor de leervakken kon hij voldoende halen. Omdat hij als kind al blijkt had gegeven van een groot tekentalent, wilde hij van het kunstenaarschap zijn beroep maken, maar de geestelijke instabiliteit van zijn moeder dwong hem hiervan af te zien. Sinds 1918 werkte hij als ‘schrijver’ aan het Gemeentearchief van Groningen. Het was werk dat hij verafschuwde en misschien is hij daarom zo’n slecht beheerder van eigen archief geworden. Daarnaast bleef hij zo goed en zo kwaad als het ging de schilder- en tekenkunst beoefenen. In 1929 werd hij als schilder (nadrukkelijk niet als dichter, want dat had hij niet gewild) lid van het Groninger kunstenaarsgenootschap De Ploeg.

Al in zijn kinderjaren was hij bekoord geraakt door alles wat Spaans was. Afbeeldingen van stierenvechters en dansers fascineerden hem en riepen een kinderlijke erotiek wakker. Volwassen geworden leerde hij zichzelf de taal en in 1924 maakte hij zijn eerste reis naar het land waar hij zich beter thuis voelde dan in zijn geboortestad. Er volgden nog elf reizen, de laatste in 1936, kort

voordat met de opstand van Franco de Burgeroorlog uitbrak. Hij heeft Spanje daarna niet meer bezocht, maar het land is een voedingsbodem gebleven voor zijn poëzie en zijn beeldende werk.⁸ Hij verzamelde in Spanje boekjes en blaadjes met *coplas*, korte, meest vierregelige volksliederen waarvan hij er bijna duizend in het Nederlands heeft bewerkt.

De poëzie trok hem even sterk aan als de beeldende kunst, al heeft hij altijd volgehouden een kunstenaar te zijn die ook gedichten schreef, en niet andersom. Als kind al was hij de dichters Bilderdijk en Vondel gaan lezen, meegesleept door de retorische kracht van hun taal. Wat hij las aan rijmende dichtkunst werd ongewild in zijn geheugen opgeslagen. Na zijn mislukking op de hbs had hij zich, begeleid door zijn vader, verder bekwaamd in de vreemde talen en voldoende Engels geleerd om de gedichten van Edgar Allan Poe te kunnen lezen. Deze bleef een van zijn favoriete auteurs, ook om zijn fantastische verhalen.

Om meer begrip van de dichtkunst te krijgen, bestudeerde hij *Woordkunst* ('Leerboek tot het bijbrengen van inzicht in letterkundige verschijnselen') van M.A.P.C. Poelhekke.⁹ Daaruit en uit andere bronnen vergaarde hij kennis over de verschillende rijmsoorten en de metra van de traditionele verskunst en dat werd een ruggensteun bij het schrijven van gedichten, maar dat niet alleen. Het vormde de grondslag voor de rotsvaste meningen over de dichtkunst die hem later beletten begrip te hebben voor modernistische poëzie, van Gorter tot Lucebert.

Afgezien van een geëxalteerd dichtwerk dat hij in 1917 voor eigen kosten had laten drukken en dat nauwelijks was verspreid,¹⁰ werden in 1918 voor het eerst verzen van hem gepubliceerd. Het literaire tijdschrift *Het Getij* accepteerde er een vijftal van, een debuut dat vooral aan redacteur Constant van Wessem te danken was en dat de aandacht trok door de geheimzinnige droomsfeer van gedichten als 'Kooorts' ('Hoor! zo is nooit gezongen! Hoor!') en 'Mijn broer' ('Mijn broer, gij leedt / Een einde waar geen mens van weet.'). In 1920 kon hij deze verzen opnemen in zijn eerste bundel *De nacht*, die met de verplichting voor de dichter er een royaal aantal van af te nemen, gepubliceerd werd door de boekhandel en uitgeverij C.M.B. Dixon & Co. te Apeldoorn. Hoe het contact tussen dichter en uitgever tot stand is gekomen, is niet meer te achterhalen, maar Dixon had al verscheidene poëziebundels in zijn fonds, en die heeft De Vries mogelijk onder ogen gehad. Een eventuele rol van Dixons compagnon Greshoff bij de publicatie van deze debuutbundel is niet aannemelijk.¹¹

De Vries volgde het literaire leven in het westen des lands in de tijdschriften waarop de Openbare Leeszaal van Groningen was geabonneerd en legde door correspondenties contact met zijn generatiegenoten, die hij in Amsterdam of elders een enkele keer opzocht. Met Jan Slauerhoff, die toen nog als medisch student vaak in Leeuwarden bij zijn ouders verbleef, begon hij een briefwisseling die net als bij Vestdijk waardering voor elkaars werk als uitgangspunt had.

Terugreizend uit Spanje ging hij in Parijs op drie van zijn latere reizen bij Du Perron op bezoek, die heel wat over zijn persoonlijke omstandigheden uit hem los kreeg en getroffen werd door de eerlijkheid van De Vries. De bezoeker was openhartig over zijn 'hyperemotionele' familie. Du Perron legde zijn indrukken vast in een notitie en vatte ze samen in de woorden: 'Absoluut poignant bestaan!' Een schrijnend geval in zijn ogen.¹² In brieven aan verschillende vrienden maakte Du Perron na deze bezoeken sympathieke opmerkingen over Hendrik de Vries.

Vestdijk, twee jaar jonger dan De Vries,¹³ zou pas in januari 1926 met het gedicht 'Riem-zonder-eind' (waarin een lopende band in een fabriek gepersonifieerd wordt) in *De Vrije Bladen* zijn intrede in de literatuur doen,¹⁴ al had hij toen reeds gedichten en proza gepubliceerd in een studentenalbum. Poëzie was hij gaan schrijven toen hij nog op de hogere burgerschool zat. Hij was op 17 oktober 1898 in Harlingen geboren en in die stad getogen, als enig kind van de gymnastiekleraar Simon Vestdijk en diens echtgenote Anna M.C.C. Mulder. Hij bezocht er drie jaar de hbs, en behaalde vervolgens zijn diploma in Leeuwarden. Op die andere school zat Jan Slauerhoff, die hij afstandelijk bewonderde en met wie hij opnieuw in contact kwam toen hij in 1917 medicijnen ging studeren in Amsterdam. Slauerhoff was toen al tweedeaars student. In 1927 deed Vestdijk zijn artsexamen, maar hij hield de artsnij op een afstand. In de jaren die volgden, vergaarde hij musicologische kennis, begon hij een studie in filosofie en psychologie en nam hij af en toe waar als dokter in verschillende plaatsen in het land. Hij diende in 1929 en 1930 als scheepsarts op een reis naar Batavia vice versa, maar raakte niet aan de zee verknocht zoals Slauerhoff dat was.

Du Perron onderkende het literaire talent van Vestdijk en haalde hem naar *Forum*, het tijdschrift dat hij met Menno ter Braak in 1932 had opgericht. Vestdijk bezocht Du Perron in zijn kasteel te Gistoux, bij Brussel, en raakte daar via hem bevriend met de wat oudere Greshoff, die zich in de Belgische hoofdstad had gevestigd en eveneens een hoge dunk had van Vestdijk als prozaschrijver. Van Du Perron, die zijn literaire begeleider werd, hoorde Vestdijk hoe opvallend de invloed van Slauerhoff was in de gedichten die hij toen schreef. De erkenning van zijn literaire mogelijkheden die hij niettemin van Du Perron kreeg, bracht hem tot het besluit zich voortaan aan het schrijverschap te wijden en van een loopbaan als arts definitief af te zien. In de eerste jaargang van *Forum* debuteerde Vestdijk als prozaïst met het historisch-fantastische verhaal 'Ars moriendi'.¹⁵ *Forum* liet hem niet los en in 1934 trad hij toe tot de redactie, samen met Victor van Vriesland. Met Ter Braak vormden zij de driekoppige Nederlandse redactie, waarnaast in de derde en vierde jaargang nog vier schrijvers uit België als Vlaamse redactie opereerden.

Vestdijk kreeg de eerste brief van De Vries via zijn uitgeverij Nijgh & Van Ditmar doorgestuurd naar zijn nieuwe adres Cyklaamstraat 12 in Den Haag, waar

hij op 1 februari 1935¹⁶ was ingetrokken. Voordien had hij enkele jaren bij zijn ouders gewoond, die in 1927 waren verhuisd naar de Haagse Daal en Bergsche-laan, vlakbij de Cyclaamstraat. Op het nieuwe adres betrok Vestdijk kamers bij de acht jaar oudere weduwe Ans Koster-Zijp. Zij werd al gauw meer dan een hospita voor hem. Zij werd en bleef tot haar dood in 1965 zijn levenspartner.

3

Vestdijk zal ingenomen zijn geweest met de bewonderende reactie van zijn Groningse generatiegenoot, en terugdenkend aan hun rijmdispuut nodigde hij De Vries meteen maar uit regelmatig medewerker van *Forum* te worden, in het bijzonder van de rubriek *Panopticum*. Aan dat laatste waagde De Vries zich niet, maar hij stuurde wel een nieuw, titelloos gedicht over een door furiën be-laagd kind in een winterlandschap vol fantastische gruwelen. Het kreeg in *Forum* de titel 'Winterdroom'. Lezers van het tijdschrift die van De Vries de copla's kenden, zullen vreemd opgekeken hebben. Zijn poëzie sloeg met dit gedicht een nieuwe weg in, want verzen in deze trant zouden in de komende jaren bij tientallen loskomen en in 1946 de bundel *Toovertuin* vormen (waarin dit gedicht overigens niet werd opgenomen).

Er viel ook een misverstand op te ruimen. Over *Terug tot Ina Damman* schreef De Vries dat alles zo authentiek was dat het wel leek alsof de schrijver het zelf beleefd had. Vestdijk heeft hem – zo blijkt – teruggeschreven dat de roman inderdaad autobiografisch was en dan moet De Vries in een volgende brief zijn bewondering kwijt over een openhartigheid die hij zelf niet zou wagen. Nog niet. Een kleine twintig jaar later durfde hij haar wel aan in zijn *Levensroman*, de onvoltooide autobiografie in dichtvorm, die hij in 1950 en volgende jaren zou schrijven.¹⁷

Dat hij de roman en het verhaal *De oubliette* als het ware in één adem noemt als objecten van bewondering is niet vreemd, hoe ver het Friese provinciestadje 'Lahringen' waar Anton Wachter opgroeit en de sombere middeleeuwse burcht met zijn verschrikkelijk geheim van elkaar vandaan mogen liggen. De Vries las beide verhalen naar zich toe, herkende zich in beide. Hij had ook zijn herinneringen aan hbs-jaren in een vijandige omgeving en de hoofdpersoon van *De oubliette* is in het begin van het verhaal een jonge knaap die doordringt tot de verboden krochten van het vaderlijk kasteel. In zijn brief bekent De Vries dat hij zelf zo'n verhaal had willen schrijven, maar dit plan na het lezen van Vestdijks novelle uit zijn hoofd had gezet. Terecht, want voor verhalend proza had hij geen talent, zoals enkele nagelaten probeersels aantonen. Wel had hij in 1926 een geslaagd spookverhaal in dichtvorm gepubliceerd, 'De schaatsrijder', dat niet zou misstaan in een bloemlezing van negentiende-eeuwse balladen maar dat niettemin een plaats kreeg in het literaire tijdschrift *De Vrije Bladen*.¹⁸

Het was met vaart verteld, maar bleef een vreemde eend in de poëtische bijt van die dagen.

De oubliette bleef lang naspoken in het werk van Hendrik de Vries. In latere vertellende gedichten gaat het meer dan eens om een kind dat op zoek is naar donkere geheimen op mysterieuze plekken en ook in sommige details van de 'Atlantische balladen' die De Vries in 1936 begon te publiceren, wordt men aan deze novelle herinnerd.

Breed belezen in verhalend proza was De Vries niet en in poëzie evenmin. Daarin bleef hij bij velen achter, zeker bij Vestdijk. Hij wist dat. 'Zooals ik in het algemeen niet het tiende deel gelezen heb van wat ik behoorde te lezen' staat in een brief aan Jan Greshoff, die hem vroeg of hij de poëzie van Verwey kende.⁹ Romans las hij heel weinig, maar als er een hem boeide, dan herlas hij die meer dan eens. Zijn voorkeur hadden korte verhalen in het fantastische of fantasmagorische genre, van Poe tot de auteurs die hij aantrof in de omnibussen die in de jaren dertig in Engeland verschenen onder titels als *A Century of Creepy Stories*, *A Century of Ghost Stories* en *A Century of Horror Stories*. Bij sommige delen volgde er zelfs *A Second Century* want de Engelse literatuur is rijk aan auteurs in dit genre. De Vries verzamelde deze boeken.

Vestdijk schreef in 1933 in *Forum* over de fantastische literatuur en noemde dit een literair genre dat talentbederf veroorzaakt, wat voortkomt uit allerlei 'grensgebieden' ervan, zoals occultisme, psychoanalyse, criminalistiek, pornografie.¹⁰ De Vries onthult in zijn tweede brief dat hij hierover met Vestdijk had willen polemiseren, want die rij van bedervende factoren was volgens hem onvolledig. De humor ontbrak. In wat hij daarover zegt in de brief, komt het voornaamste psychologische verschil tussen hem en Vestdijk aan het licht: de ironie, die Vestdijk eigen is, ondermijnt in de ogen van De Vries de creatie van het fantastische. De humor van De Vries is anders. Zij is spot, vaak versterkt door een taalspel, dient om een oordeel te versterken en kan zelfs agressief zijn. De Vries zou nooit een eigen fantastische voorstelling relativeren en daarom zijn bij voorbeeld de 'Atlantische balladen', waarin hij een verzonken werelddeel oproept, volstrekt humorloos. Terecht schrijft hij in die tweede brief dat bij hem ernst en humor veel verder uit elkaar liggen dan bij Vestdijk. De polemiek, waartoe het niet is gekomen, zou hen niet nader tot elkaar hebben gebracht.

De correspondentie in 1935 is een aftasten van wat ze gemeenschappelijk hebben en wat hen scheidt. Wat boeit Hendrik de Vries in de dichter Vestdijk? Deze kent volgens De Vries, net als Slauerhoff, twee kanten: een demonisch-mystieke en een kritisch-analytische. Met dat eerste, de kant die hem het meest aansprak, bedoelt hij een hang naar droom en mysterie als inspiratiebronnen, naar het fantasmagorische dat hij in het werk van Edgar Allan Poe ook bewonderde. De andere kant is een rationele en afstandelijke benadering van zowel de dagelijkse werkelijkheid als kunst en letteren. De Vries weet van zichzelf dat